

אלו הדברים דלהלן, אסורין בהנאה בעצמם, ואם נתערבו בדברי היתר, אסורין בכל שהו [אפילו אם נתערב אחד מהן באלף, כולם אסורים]:

א. חבית יין נסך, שהתערבה באלף חביות היתר, כולן אסורות.⁽²⁶⁴⁾

ב. ופסל של עבודת כוכבים שהתערב באלף פסלי היתר, כולם אסורים.

ג. ועורות לבובין, היינו עור של בהמה שקרעוהו והוציאו את ליבה, והקטירוהו לעבודה זרה. ואסור בהנאה משום "תקרובת עבודת כוכבים". אם נתערב אפילו באלף עורות של היתר, כולם אסורים.

ד. ושור הנסקל, שור שהרג אדם ונגמר דינו להסקל, שהתערב באלף שורים מותרים, כולם אסורים בהנאה.

ה. ועגלה ערופה, לאחר שהורידה לנחל איתן כדינה (יעיין דברים כד' א').

ו. וציפורי מצורע, דהיינו הציפור שהמצורע

אחת של טבל, אוסרת את כל הכרי.⁽²⁶³⁾

דאמר שמואל, אם הפריש חטה אחת מערימת חיטים, פוטרת את הכרי.

ותנן נמי הכי, במה אמרו טבל אוסר בכל שהוא רק אם התערב במינו, אך אם התערב שלא במינו, אינו אוסר אלא בנותן טעם.

כיון שאם התערב שלא במינו לא שייך לומר "כהיתרו כך איסורו", ולכן אינו אוסר אלא בכדי נתינת טעם:.

מתניתין

משנתנו מוסיפה למנות דברים האסורים בהנאה ואוסרים תערובתן בכל שהן. ברם, המשנה אינה עוסקת בתערובת לח בלח, שהאיסור אינו בעין אלא בלוע בדבר היתר. אלא בתערובת יבש ביבש, של "דבר שבמנין" (היינו דבר שיש לו חשיבות בפני עצמו) שהתערב בדבר היתר. וקא משמע לן שאינו בטל אפילו באלף.

שיש לו מתירים" מועיל רק אם הבעלים נמצאים בעיר, ויכולים להפריש, אך אם אינם בעיר, הוי דבר שאין לו מתירים. ומאידך "כהיתרו כך איסורו" לא שייך אלא בטבל גמור, הניתר בחיטה אחת. אבל מעשר ראשון בטבול לתרומת מעשר, שאינו ניתר במשהו, היה מקום לומר, שאיסורו גם כן אינו במשהו. ולכן נזקק הירושלמי לומר שאף הוא אוסר במשהו, כיון ש"יש לו מתירים". (ועיין מצפה איתן).

264. אמנם, אין ההלכה כן, אלא כמו שיבואר במשנה הבאה ובגמרא שם.

ומעיקר הדין אפילו כל שהוא נחשב כ"ראשית", אמנם, אמרו חכמים, עין יפה, זהו הנותן אחד מארבעים, רעה, זהו הנותן אחד משישים. ובינונית אחד מחמשים.

263. בסוגייתנו נראה, שהטעם שטבל אוסר בכל שהוא, הוא משום "כהיתרו כך איסורו".

והקשו התוספות: הרי בירושלמי הובא טעם אחר, משום שטבל "יש לו מתירים", כלומר אפשר להתירו על ידי הפרשת תרומה, ומשום כך לא בטל. ואם כן, מדוע בסוגייתנו לא הובא טעם זה?

ותרצו: יש צורך בשני הטעמים. כיון ש"דבר

שוחט לטהרתו, נאסרת בהנאה, כמבואר בקידושין (נז' א').⁽²⁶⁵⁾

ז. ושער שגילה הנזיר ביום מלאת ימי נזירותו, ושורפו, (יעויין במדבר ו' יח'), ושער זה אסור בהנאה. ואם נתערב בשער אחר הכל אסור.⁽²⁶⁶⁾

ת. ופטור חמור שלא נפדה, ועדיין אסור בהנאה, או שנערף.

ט. וחתיכת בשר שהתבשלה בחלב, ונתערבה באלף חתיכות אחרות.⁽²⁶⁷⁾

י. ושעיר המשתלח לעזאזל ביום הכיפורים.

יא. ובהמות חולין שנשחטו בעזרה, אסורות בהנאה.

הרי כל אלו אסורין בהנאה, ואם התערבו באחרים, אסורין בכל שהוא.:

גמרא

מקשה הגמרא: תנא מאי קחשיב? כלומר, מה גורם לדברים שנמנו במשנה שלא יתבטלו ברוב?

אי "דבר שבמנין" קחשיב, כלומר, אם הסיבה שאינם בטלים ברוב היא משום דהווי "דבר שבמנין", אם כן ליתני נמי חתיכות נבילה, שאף הן "דבר שבמנין", אף על פי שלא נאסרו בהנאה.

ואי "איסורי הנאה" קא חשיב, ומשום שהם אסורים בהנאה לכן לא בטלו ברוב, ליתני נמי חמין בפסה, שאסור אף הוא בהנאה?

אמר רב חייא בר אבא, ואיתימא [ואם תרצה, אפשר לומר מימרא זו גם בשם] רב יצחק נפחא: האי תנא, תרתי אית ליה. כלומר, על מנת שלא יתבטל ברוב, צריך שני תנאים, א. שהאסור יהיה "דבר שבמנין", היינו, דבר חשוב, שרגילים למוכרו לפי מנין. וב. שדבר האיסור יהיה מ"איסורי הנאה".

מקשה הגמרא: אם כן, וליתני אגוזי פרך ורימוני בדין של ערלה, שהתערבו בפירות היתר, דדבר שבמנין ואיסורי הנאה הוא?

מתרצת הגמרא: הא תנא ליה התם (ערלה פרק ג' משנה ז'), "הראוי לערלה, ערלה. דהיינו, פירות אילן ששייך בהם דין ערלה, והתערבו בפירות אחרים, אסורים כולם משום ערלה. וכן הראוי לכלאי הכרם, שנתערב בכלאי הכרם, הכל אסור משום

266. שער נזיר הוא "דבר שבמנין", כין שדרך העולם למכור את שערם דבמים מרובים לעשיית שקים. רש"י.

267. ודוקא חתיכה חשובה, דהוי "דבר שבמנין", היא אינה בטלה. אך סתם חתיכת בשר בחלב, בטלה בכדי נתינת טעם. רש"י, ותוספות.

265. המצורע מביא ביום טהרתו שתי ציפרים. אחת נשחטת, והשניה משולחת (עייין ויקרא יד' ד). ולדעת רש"י בקידושין (נ' א'), רק הציפור השחוטה נאסרת בהנאה. אך המשולחת אינה נאסרת. ברם, לדעת התוספות (שם) שתיהן אסורות בהנאה.

כלאי הכרם".

גמרא

ותו קשיא לן: וליתני "כברות של בעל הבית" שהן דבר שבמנין, לענין חמין בפסח?

אמר רב, הלכה כרבי שמעון בן גמליאל רק אם התערבה חבית יין נסך בחביות יין מותר, ואז יטול אחת מהן ויטילנה לנהר, והשאר מותר.

מתרצת הגמרא: מאן שמעת ליה דאמר חמין בפסח אסור בהנאה? רבי עקיבא! (268) הא תנא ליה התם, במסכת ערלה (בסוף אותה משנה שהובאה לעיל) "רבי עקיבא מוסיף אף כברות של בעל הבית".

אבל לא אם התערב יין ביין.

ושמואל אמר, אפילו אם התערב יין ביין, מותר בהנאה חוץ מדמי אותו יין.

שנינו בסיפא דמשנתנו: "הרי אלו אסורים ואסורים בכל שהוא".

וכן אמר רבה בר בר חנה אמר רב יוחנן, אפילו יין ביין.

מפרשת הגמרא: למעוטי מאי? כלומר, מדוע חזר התנא וכתב "הרי אלו אסורים ואסורים בכל שהוא"?

וכן אמר רב שמואל בר נתן אמר רב חנינא, אפילו יין ביין.

למעוטי דבר שבמנין ולא אסורי הנאה, אי נמי, למעוטי איסורי הנאה ולא דבר שבמנין. (269)

וכן אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח, אפילו יין ביין.

אמר רב נחמן: הלכה למעשה, יין נסך, שהתערב יין ביין, אסור. חבית בחבית, מותר. סתם יין של גוי, אפילו יין ביין, מותר בהנאה חוץ מדמי אותו יין.

מתניתין

יין נסך שנפל לבור שיש בו יין של היתר, כולו אסור בהנאה. (270)

מתניתין

רבי שמעון בן גמליאל אומר: ימכר כולו לעובד כוכבים, חוץ מדמי יין נסך שבו.

גת של אבן העשויה לדריכת ענבים ליין, טו-ב שזפתה עובד כוכבים בזפת, כדי שתהיה הגת אטומה, ולא יבלע היין בסדקיה. והזפת,

אלא כוונתו לומר, שלא נשנו במשנה אלא תותם שיש בהם שני תנאים אלו, שאסורים בהנאה, והם דבר שבמנין.

268. גירסת הגמרא שונתה על פי גירסת הר"ן, המובאת בשולי הדף.

270. כמבואר לעיל (עג' א'), צריך להעמיד את המשנה במקרה שנפל כל היין לבור בבת אחת. שאם לא כן, ישנם מצבים ש"ראשון ראשון בטל". כדלעיל.

269. התוספות מבארים, שאין כונת התנא לומר שדבר שאינו אסור בהנאה בטל ברוב אפילו אם הוא דבר שבמנין. שהרי מבואר במסכת חולין (ק' א') שדבר שבמנין אינו בטל אפילו אם אינו אסור בהנאה.